

Wyrok z dnia 1 października 1999 r.

I PKN 142/99

Przepisy art. 85 § 1 i art. 86 KP, określające termin i sposób wypłaty wynagrodzenia za pracę, nie mają zastosowania w przypadku transferu do Polski części wynagrodzenia pracownika zatrudnionego za granicą.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 1 października 1999 r. sprawy z powództwa Aleksandra P. przeciwko E.-P. Spółce Akcyjnej w W. i B. Spółce Akcyjnej w W. o zapłatę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 października 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Powód Aleksander P., po sprecyzowaniu wielokrotnie zmienianego roszczenia, wniósł o zasądzenie od pozwanych B. S.A. w W. i E.-P. S.A. kwoty 15 .000 zł z tytułu odsetek za zwłokę w wypłacaniu wynagrodzenia za pracę transferowanego do Polski, odsetek od odsetek i zwrotu kosztów procesu; ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w wysokości kosztu niezrealizowanego przelotu samolotem oraz 20% od kwoty 15 000 zł tytułem "odszkodowania za straty moralne".

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie ustalił, że powód zawarł w dniu 11 października 1991 r. umowę o pracę za granicą z pozwanym "E.-P." na czas określony. Wynagrodzenie za pracę wypłacane było częściowo w miejscu wykonywania pracy w rialach irańskich, a częściowo w dolarach USA, którą to kwotę transferowano do Polski na rachunek walutowy powoda. Transfer był dokonywany na podstawie umowy między stronami, jednak szczegółowe zasady transferu nie były określone. Sąd Wojewódzki ustalił, że kwoty transferowane do Polski wpływały na rachunek powoda po kilku miesiącach od wypłaty części wyna-

grodzienia w Iranie. Powód musiał sobie zdawać sprawę z tego, iż transfer części wynagrodzenia do Polski wymaga wielu czynności dodatkowych, konieczności dostarczenia dokumentacji płacowej do Polski oraz przeprowadzenia operacji bankowych związanych z przelewem należności. Sąd Wojewódzki stwierdził, iż czynności te trwały do 1 miesiąca od daty sporządzenia list plac w Iranie i w związku z tym przyjął, że opóźnienie w wypłacie wynagrodzenia w części transferowanej do Polski następowało dopiero po upływie miesiąca, a nie w dniu następnym po wypłacie wynagrodzenia w Iranie. Sąd Wojewódzki wskazał, że odsetki ustawowe za opóźnienie w płatności wynagrodzenia wypłacanego w walucie obcej należą się w tej samej walucie, a nie w złotych polskich. Zgodnie z § 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 marca 1989 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz.U. Nr 16, poz. 84 ze zm.) wysokość odsetek od należności w dolarach USA wynosi 8% w stosunku rocznym. Brak jest podstawy prawnej do uwzględnienia roszczenia powoda o zasądzenie odsetek w wysokości przewidzianej dla należności wyrażonych w walucie polskiej. Sąd Wojewódzki uznał, że na podstawie art. 481 § 1 KC w związku z art. 300 KP powodowi należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wypłacie wynagrodzenia w części transferowanej do Polski za okres od dnia ich wymagalności do daty faktycznego wpływu na konto powoda w łącznej kwocie 602,13 USD. Ponadto uznał za zasadne roszczenie powoda o zasądzenie odsetek od odsetek zgłoszone w dniu 20 marca 1996 r. i uwzględnił je w oparciu o art. 482 KC w związku z art. 300 KP. Sąd pierwszej instancji wskazał, że wszelkie roszczenia ze stosunku pracy mogą być kierowane jedynie wobec pracodawcy. Pracodawcą powoda był „E.-P.”. Z „B.” nie łączył powoda żaden stosunek prawny, wobec czego ten pozwany nie był legitymowany biernie. Pozostałe roszczenia Sąd Wojewódzki uznał za nieuzasadnione. Powód pouczonej o treści art. 6 KC nie udowodnił, aby poniósł szkodę w rozumieniu art. 481 § 3 KC i art. 476 KC w związku z art. 471 KC oraz art. 300 KP. Sąd uznał też za niezasadne roszczenia powoda o zasądzenie kwoty 1 100 USD za przelot na trasie Iran-Polska-Iran, gdyż nie był on zrealizowany dlatego, że powód nie wykorzystał urlopu wypoczynkowego.

Z tych względów wyrokiem z dnia 27 listopada 1997 r. [...] Sąd Wojewódzki zasądził od pozwanego „E.” na rzecz powoda kwotę 602,13 USD tytułem odsetek, odsetki od odsetek, a w pozostałej części wobec „E.” i w całości przeciwko „B.” powództwo oddalił.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 8 października 1998 r. oddalił apelację powoda. Zdaniem Sądu drugiej instancji, podstawę prawną do dokonywania transferu części wynagrodzenia powoda do Polski stanowił § 7 ust. 4 uchwały nr 71 Rady Ministrów z dnia 3 maja 1989 r. w sprawie zasad wynagradzania oraz przyznania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom skierowanym do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług eksportowych (M.P. Nr 14, poz. 106). Zgodnie z tym przepisem przekazywanie części wynagrodzenia na rachunek walutowy w Polsce mogło nastąpić na podstawie umowy między pracownikiem a pracodawcą. Powód zawarł taką ustną umowę z „E.”. Z materiału dowodowego nie wynika, aby strony w sposób dokładny określiły termin, w jakim zobowiązanie do transferu powinno być przez pracodawcę zrealizowane, a wobec tego należy w tym zakresie z mocy art. 300 KP stosować przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące wykonania zobowiązań. Z art. 455 KC wynika, że termin spełnienia świadczenia może być oznaczony przez strony albo wynikać z właściwości zobowiązania. Biorąc pod uwagę rodzaj zobowiązania polegającego na przekazywaniu części wynagrodzenia do Polski na rachunek walutowy powoda w równomiernych odstępach czasowych, Sąd drugiej instancji przyjął za zasadne stanowisko Sądu Wojewódzkiego, że mogło być ono zrealizowane nie wcześniej niż w terminie około 1 miesiąca od daty sporządzenia list płac w Iranie. Tyle trwały bowiem czynności konieczne dla zrealizowania zobowiązania, polegające na przekazaniu list płac do Polski i na operacjach bankowych. Sąd Wojewódzki prawidłowo więc przyjął, że pozwany opóźnił się ze spełnieniem świadczenia dopiero wtedy, gdy po upływie 1 miesiąca od daty sporządzenia list płac, należności z tytułu części wynagrodzenia nie wpłynęły na rachunek walutowy powoda w Polsce. Zgodnie z art. 481 § 1 KC w związku z art. 300 KP odsetki ustawowe należą się za czas opóźnienia. W związku z tym trafnie Sąd Wojewódzki uznał, iż powodowi przysługują one za czas liczony od upływu 1 miesiąca po dacie sporządzenia list płac w Iranie do czasu faktycznego wpływu wynagrodzenia na rachunek walutowy powoda. Sąd drugiej instancji uznał za bezzasadne stanowisko powoda, że opóźnienie powinno się liczyć od dnia następnego po wypłacie wynagrodzenia w Iranie. Charakter tego zobowiązania wykluczał bowiem możliwość przyjęcia, że powinno być ono zrealizowane w takiej dacie, a przepis art. 85 § 1 KP, na który powoływał się powód, nie miał zastosowania. Umowa o transfer wynagrodzenia jest bowiem umową odrębną od umowy o pracę i pracodawca zobowiązuje się dokonać tej czynności w takim terminie, jaki strony oznaczają lub jaki wynika z

charakteru tego zobowiązania. Za niezasadne Sąd Apelacyjny uznał również zarzuty powoda dotyczące niewłaściwego określenia przez Sąd Wojewódzki wysokości odsetek ustawowych oraz waluty, w której odsetki zasądził. Sąd Wojewódzki prawidłowo bowiem przyjął, że odsetki ustawowe od części wynagrodzenia wypłacanego w dolarach USA należą się w tej samej walucie. Wysokość tych odsetek wynosi 8% w stosunku rocznym na podstawie przepisu prawidłowo wskazanego przez Sąd Wojewódzki. Z art. 481 § 2 KC w związku z art. 300 wynika, że jeżeli stopa odsetek nie była z góry oznaczona to należą się odsetki ustawowe. Nie było więc możliwości zasądzenia odsetek wyższych, a w szczególności ustalonych dla należności wyrażonych w walucie polskiej. Według Sądu drugiej instancji, trafnie Sąd Wojewódzki przyjął, iż nie ma podstaw do uwzględnienia roszczenia powoda o odszkodowanie po myśli art. 481 § 3 KC. Zgodnie bowiem z tym przepisem z żądaniem naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki dłużnika można wystąpić na zasadach ogólnych. W związku z tym powód musiałby udowodnić, że w związku ze zwłoką w spełnieniu świadczenia poniósł szkodę (art. 471 K.C. w związku z art. 300 KP). Powód nie udowodnił poniesienia szkody z tego tytułu. Bezpodstawne jest także roszczenie o zasądzenie równowartości biletu lotniczego. Powód wywodzi je bowiem z założenia, że gdyby wyjechał do rodziny w kraju, to pracodawca obowiązany byłby zapewnić mu bezpłatny bilet lub zwrot kosztów przejazdu, a ponieważ z uprawnienia do odwiedzin rodziny w kraju nie skorzystał, to należy mu się równowartość tego biletu. Z przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (jednolity tekst: Dz.U. z 1990 r. Nr 44, poz. 259 ze zm.), które obowiązywało w okresie objętym pozwem, wynikało natomiast, że bezpłatny przejazd przysługiwał pracownikowi tylko wówczas, gdy realizując swoje uprawnienie wyjeżdżał do rodziny w kraju (§ 14 ust. 5). Pracownikowi, który nie realizował tego uprawnienia, nie przysługiwał zaś zwrot równowartości biletu, bowiem żadnych kosztów z tytułu przejazdu faktycznie nie poniósł.

Kasację od tego wyroku wniósł powód. Zarzucił naruszenie art. 85 § 1 i 86 KP oraz art. 481 KC i wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i „zasądzenie powództwa w wysokości 11 819,14 zł”, względnie o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji powód wskazał, że jego roszczenie składa się z żądania odsetek za opóźnione wypłaty wynagrodzenia w wysokości 11 028,89 zł, kosztów 5 przejazdów do Warszawy na rozprawy

w wysokości 288 zł oraz utraty zarobków za 5 dni w wysokości 502,25 zł. Zdaniem powoda, w umowie nie ustalono czy wynagrodzenie miało być płatne w złotych czy w walucie irańskiej. Opóźnienie w transferze części wynagrodzenia nastąpiło z winy przedsiębiorstwa (należy się domyślać, że chodzi o pozwany „E.”, choć powód nie ogranicza zakresu podmiotowego zaskarżenia tylko do tego pozwanego). Według powoda, bezzasadne jest ustalenie Sądu Wojewódzkiego, że nie udowodnił szkody powstałej z tytułu opóźnienia. Jest to pogląd sprzeczny z art. 481 § 1 KC, gdyż wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie, chociażby nie poniósł żadnej szkody.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sprawa była skomplikowana, ale Sądy obu instancji oparły rozstrzygnięcia na wnikliwej analizie stanu faktycznego i prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego, których nie ma potrzeby powtarzać. Od poziomu uzasadnień Sądów odbiega znacznie merytoryczny poziom kasacji, która jest ogólnikowa, powtarza po raz kolejny te same zarzuty, nie nawiązując w istocie do uzasadnień Sądów, a w szczególności do treści przepisów, których naruszenie zarzuca. Kasacja nie jest ograniczona podmiotowo do roszczeń skierowanych przeciwko pozwanemu „E.”, a więc skarży wyrok także w części oddalającej apelację w zakresie dotyczącym oddalenia powództwa w stosunku do pozwanego „B.”. W tym zakresie kasacja jest oczywiście bezzasadna, gdyż jak słusznie wskazały Sądy obu instancji, ten pozwany nie był w sprawie legitymowany. Kasacja ogranicza zarzuty tylko do niektórych roszczeń i po raz kolejny zmienia żądanie, co jest w postępowaniu kasacyjnym niedopuszczalne (pomijając już, że powód wlicza do żądania koszty procesu). Wniosek kasacyjny zmierza do zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia roszczenia, przy czym żądanie to wyraża w złotych polskich. Już z tego względu jest to wniosek oczywiście bezzasadny, gdyż jak słusznie podniosły Sądy obu instancji, odsetki należą się w takiej walucie jak świadczenie główne i oczywiście w takiej stopie procentowej jaką ustalają prawidłowo wskazane przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 marca 1989 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz.U. Nr 16, poz. 84 ze zm.). Sądy prawidłowo powołały się w tym zakresie na uchwałę połączonych Izb: Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 czerwca 1981 r., V PZP 3/81 (OSNCP 1982 r. z. 7, poz. 92), według której odsetki za opóźnienie w płatności sumy pieniężnej wyrażonej w walucie obcej przysługują wierzycielowi w tej samej

walucie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skoro więc Sądy obu instancji ustaliły, że transfer części wynagrodzenia powoda dotyczył kwot wyrażonych w dolarach, to także odsetki za opóźnienie w transferowaniu tych kwot powinny być wyrażone w tej walucie i odpowiedniej dla niej stopie procentowej. Zarzut naruszenia art. 85 § 1 i 86 KP (pomijając już, że powód w ogóle nie nawiązuje do treści tych przepisów) jest oczywiście bezzasadny, gdyż Sądy obu instancji prawidłowo wywiodły, że przepisy te nie miały zastosowania, gdyż dotyczą wypłaty wynagrodzenia za pracę, a nie odrębnej umowy jaka dotyczyła transferowania tego wynagrodzenia do Polski. Poza prawidłowymi argumentami Sądów należy w tym zakresie wskazać na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 1985 r., I PR 8/85 (OSNCP 1986 r. z. 1-2, poz. 13), w którym stwierdzono, że „transfer” (przekazywanie do kraju pieniędzy zarobionych za granicą przez pracownika polskiego przedsiębiorstwa państwowego) stanowi odrębną czynność prawną. Aby doszło do „transferu”, pracownik musi udzielić zakładowi pracy odrębnego zlecenia, które nie należy do istotnych elementów umowy o pracę. Przyjmującemu zlecenie nie wolno używać we własnym interesie pieniędzy dającego zlecenie. Od sum pieniężnych zatrzymanych ponad potrzebę wynikającą z wykonywania zlecenia powinien płacić dającemu zlecenie odsetki ustawowe (art. 741 KC). Skoro więc umowa o transfer części wynagrodzenia jest czynnością odrębną od umowy o pracę, to przepisy art. 85 i 86 KP nie miały zastosowania i zarzut ich naruszenia jest bezzasadny. Również nie stanowi usprawiedliwionej podstawy kasacji zarzut naruszenia art. 481 KC. We wstępnej części kasacji powód nie wskazuje jakiego paragrafu tego przepisu ma dotyczyć zarzut. Dopiero w uzasadnieniu kasacji wymienia art. 481 § 1 KC. Brak jest jednak zarzutu naruszenia prawa procesowego, co oznacza, że Sąd Najwyższy związany jest stanem faktycznym na podstawie którego zapadło zaskarżone orzeczenie Sądu drugiej instancji. Sąd pierwszej instancji ustalił, a Sąd drugiej instancji ustalenie to zaakceptował, że na skutek opóźnienia w transferze części wynagrodzenia za pracę, powód nie poniósł szkody (nie udowodnił aby taką szkodę poniósł). Tym samym Sąd drugiej instancji prawidłowo ocenił, że brak jest przesłanki zasądzenia odszkodowania na podstawie art. 481 § 3 KC (powód w istocie zarzutu naruszenia tego przepisu nie stawia). Przepis art. 481 § 3 KC w powiązaniu z art. 471 KC wymaga bowiem, aby wierzyciel w razie zwłoki dłużnika wykazał poniesienie szkody na zasadach ogólnych. Wywód kasacji w tym zakresie dotyczy art. 481 § 1 KC, który został przez Sąd drugiej instancji prawidłowo zastoso-

wany, gdyż jako przesłankę zasądzenia odsetek przyjęto samo opóźnienie wierzyciela w spełnieniu świadczenia, a nie jego zwłokę i fakt poniesienia szkody.

Orzekając w granicach kasacji, wyznaczonych wskazanymi w niej podstawami, należało uznać kasację za niezasadnioną, co z mocy art. 393¹² KPC prowadziło do jej oddalenia.

=====